

PRÍRUČKA NA ORGANIZOVANIE KLIMATICKY A EKOLOGICKY ŠETRŇÝCH PODUJATÍ

Prečo organizovať podujatia šetrné ku klíme a životnému prostrediu?

Organizovanie podujatia akéhokoľvek rozsahu si vyžaduje veľké množstvo vody, energie a materiálov, ktoré vytvárajú odpad a emisie skleníkových plynov. Plánovaním podujatia spôsobom, ktorý je šetrnejší k prírode a klíme, je možné znížiť jeho negatívny vplyv! Je pravda, že neexistuje jediný zázračný recept, ako premeniť festival, konferenciu, športové hry alebo iné podujatia na podujatie úplne šetrné ku klíme a životnému prostrediu. Ale treba sa o to pokúsiť vždy, keď je to možné! Prečo?

Rýchla zmena klímy je problém spôsobený človekom, ktorý sa stal najväčšou výzvou 21. storočia pre nás všetkých. Skleníkové plyny (najmä oxid uhličitý - CO₂) v atmosfére blokujú odraz slnecnej energie späť do vesmíru, tá zostáva na Zemi a otepľuje ju. V dôsledku tohto procesu je ovplyvnená príroda (sucho a lesné požiare, povodne, dostupnosť sladkej vody atď.), vznikajú sociálne hrozby (ohrozenie verejného zdravia, najmä zraniteľných skupín obyvateľstva), územné ohrozenie atď.

Preto každé opatrenie, ktoré zohľadňuje vplyv na prírodu a klímu, je nevyhnutným krokom pri zmierňovaní klimatických zmien! Týka sa to aj toho, ako plánujeme a organizujeme podujatia - od narodeninovej oslavy v úzkom kruhu priateľov až po veľký verejný hudobný festival. Priemysel podujatí je z hľadiska prírody a klímy špecifický, pretože v ňom možno nájsť rôzne aktivity, pri ktorých vznikajú emisie CO₂. Miesto konania podujatia sa musí udržiavať, na osvetlenie, ozvučenie a iné potreby sa spotrebuje elektrická energia, je potrebné zabezpečiť stravu, dopravu a ubytovanie.

game on | DON'T LET CLIMATE CHANGE
END THE GAME!

This project is funded
by the European Union

DEAR
DEVELOPMENT EDUCATION
AND AWARENESS RAISING
supporting global change

Prečo organizovať podujatia šetrné ku klíme a životnému prostrediu?

Nápady, ako zorganizovať podujatie, ktoré je šetrné k prírode a klíme, sa skúmajú, komunikujú a uvádzajú do života už dlhší čas. Takéto postupy sú záväzné pre environmentálne organizácie, organizátorov podujatí a všetky druhy spoločností, ako sú aj relevantné v mediálnom priestore. Vzhľadom na to sme my, *Bratislavské regionálne ochranárske združenie* spolu s našim partnerom *Lotyšská nadácia pre ochranu prírody*, v rámci projektu "Game On: V hre je naša budúcnosť! Zastavme zmenu klímy!" zozbierali odporúčania na organizovanie podujatí, ktoré sú šetrné k prírode a klíme. Dúfame, že tieto odporúčania podnietia komplexné zhodnotenie priebehu organizovania podujatí, jednotlivých etáp práce a pomôžu dôkladnejšie sa zamyslieť nad ich priebehom!

Odporúčania sú vypracované s ohľadom na potreby a dopady outdoorových festivalov. Mnohé z nich však budú užitočné aj pre iné typy podujatí, pretože s mnohými problémami sa stretávajú organizátori koncertov, ale aj konferencií, svadieb či športových podujatí. Odporúčania budú užitočné tak pre producentov podujatí, ako aj pre rôzne zainteresované osoby - umelcov, dodávateľov stravy, obchodníkov, čističov areálov, prepravcov osôb, technický personál, majiteľov priestorov, odborníkov na komunikáciu, sponzorov a obce, na území ktorých sa podujatia konajú.

Zlepšenie klímy môže mať rôzne podoby: niektorí ľudia budú otvorenejší znižovaniu množstva odpadu, iní začnú premýšľať o tom, ako ušetriť elektrickú energiu. Organizátori podujatí by sa mohli zamerať na vytvorenie ekologickej dopravnej siete a niektorí organizátori podujatí pod holým nebom by mohli venovať osobitnú pozornosť nielen tomu, aby na mieste návštevníci nezanechávali odpadky, ale pracovať aj na oboznamovaní verejnosti s miestnou prírodou. Môžete si vybrať vlastnú oblasť alebo urobiť od všetkého trochu. Zamerajte sa najmä na to, čo môžete urobiť!

Hoci organizovanie podujatia je zložitý a viacvrstvový proces, možno rozlíšiť päť hlavných aspektov, ktoré je potrebné zohľadniť pri plánovaní a organizovaní: **stravovanie, odpad, energia a voda, doprava a miesto**. Odporúčania sú usporiadané v rámci každého z nich.

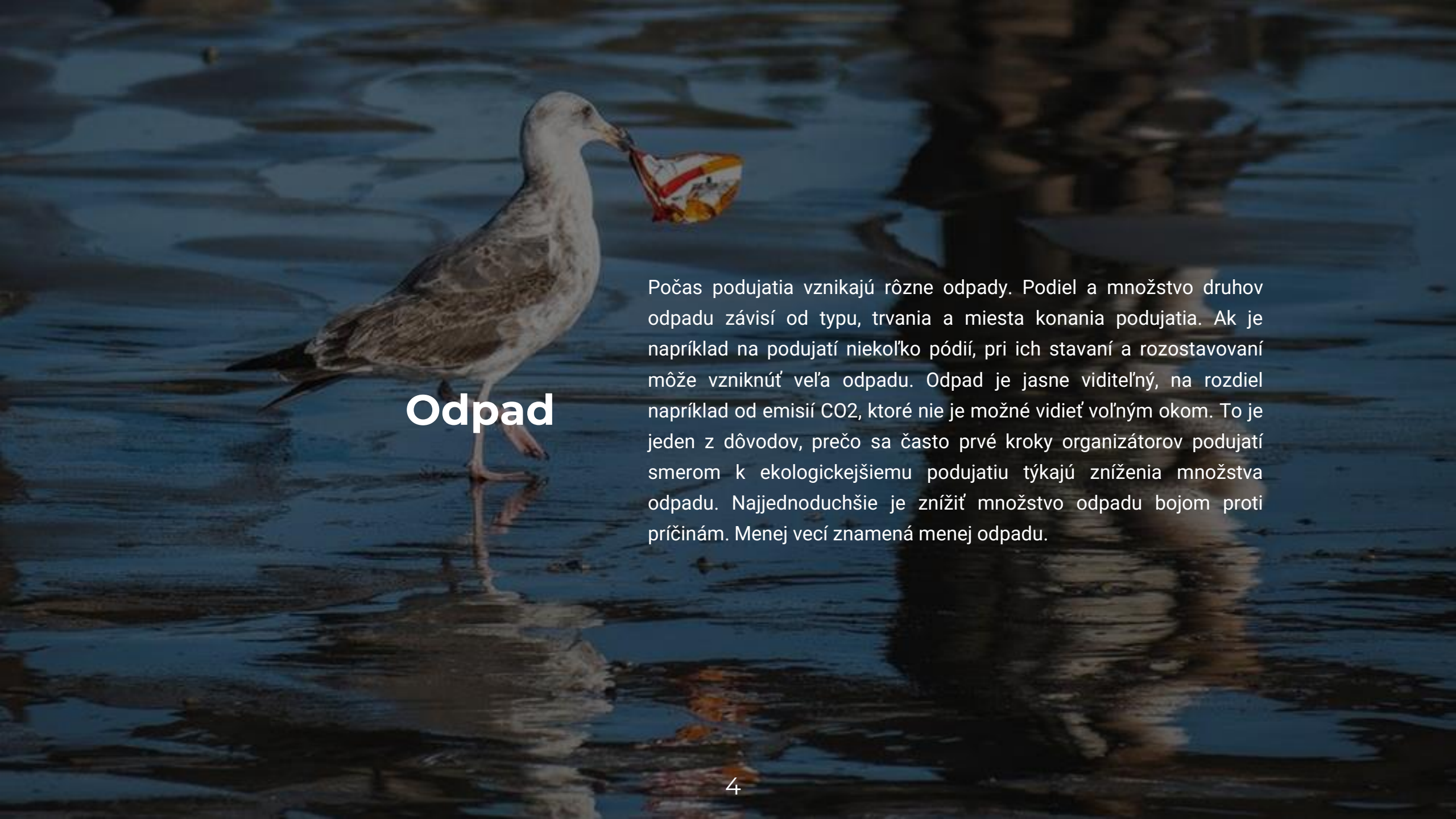
game on | DON'T LET CLIMATE CHANGE
END THE GAME!

This project is funded
by the European Union

DEAR
DEVELOPMENT EDUCATION
AND AWARENESS RAISING
supporting global change

A seagull with grey and white feathers stands in shallow, rippling water. It is holding a piece of crumpled, multi-colored plastic trash in its beak. The water reflects the bird and the surrounding environment, which appears to be a natural shoreline.

Odpad

Počas podujatia vznikajú rôzne odpady. Podiel a množstvo druhov odpadu závisí od typu, trvania a miesta konania podujatia. Ak je napríklad na podujatí niekoľko pódíí, pri ich stavaní a rozostavovaní môže vzniknúť veľa odpadu. Odpad je jasne viditeľný, na rozdiel napríklad od emisií CO₂, ktoré nie je možné vidieť voľným okom. To je jeden z dôvodov, prečo sa často prvé kroky organizátorov podujatí smerom k ekologickejšiemu podujatiu týkajú zníženia množstva odpadu. Najjednoduchšie je znížiť množstvo odpadu bojom proti príčinám. Menej vecí znamená menej odpadu.

Pozor na falošné riešenia

Na trhu sú dostupné rôzne výrobky, ktorým sa pripisujú zázračné vlastnosti - výrobca alebo predajca uvádza, že sú biologicky rozložiteľné, kompostovateľné, prírodné a veľmi šetrné k životnému prostrediu. Takéto alebo podobné nápisy na obale však nie vždy znamenajú, že výrobok je skutočne lepší ako ostatné. Ak chcete zistiť, do akej miery je konkrétny výrobok alebo obal recyklovateľný alebo kompostovateľný, poraďte sa so správcom odpadu.

Vyhodnoťte nevyhnutnosť každého prípadu

Niekedy máte veci na podujatiach, pretože tam vždy boli. Ich pôvodný účel sa už dávno vytratil z pamäti. Z tohto dôvodu sa pri plánovaní podujatia zamyslite nad nevyhnutnosťou jednotlivých prvkov.

Používajte prírodné materiály

Hľadajte príležitosti na vytvorenie značiek/tabúl z prírodných materiálov. Napríklad PVC bannery môžete nahradiť dýhovými značkami alebo tabuľami.

Transparenty z PVC sa v súčasnosti po použití nedajú recyklovať a pri ich výrobe sa používajú ropné produkty (ako pri výrobe každého predmetu obsahujúceho plast). Na druhej strane, prírodné materiály sa na skládke rozložia za kratší čas. Ak nie sú ošetrované lakmi, farbami a lepidlami, možno ich spáliť v peci alebo v ohnisku.

Požičať alebo prenajať

Prenájom alebo vypožičanie vecí vám umožní ušetriť peniaze a výrobné prostriedky, ako aj znížiť množstvo odpadu, ktorý sa musí po podujatí odovzdať správcovi odpadu. Menej odpadu - nižšie náklady!

Po skončení podujatia - DARUJTE

Darovanie tovaru vám umožní výrazne znížiť množstvo odpadu. Okrem toho sa darovanie môže ukázať ako významná podpora pre osoby alebo organizácie, ktorým sa tovar zide. Napríklad PVC bannery môžu byť užitočné v útulkoch pre zvieratá (obráťte sa na útulok pre zvieratá vo vašej obci alebo najbližšom meste). Takéto transparenty môžu byť rovnako užitočné aj v malých poľnohospodárskych podnikoch (obráťte sa na Zväz poľnohospodárskych družstiev a obchodných spoločností SR). Papierové a kartónové materiály sú využiteľné v kreatívnych dielnach (informujte sa v okolitých školách, mládežníckych centrách či v umeleckých školách).

Používajte už použitý tovar

Zvážte možnosť zakúpenia použitých výrobkov na vašu akciu. Je to spôsob, ako ušetriť finančné aj výrobné prostriedky. Pri menších podujatiach môže byť preskúmanie obchodov s použitým tovarom obzvlášť dobrým spôsobom, ako nakúpiť potrebný predmet a vytvoriť v mieste konania podujatia jedinečnú atmosféru.

Vytvárajte opakovane použiteľné veci

Používajte riešenia scénického dizajnu, ktoré môžete ľahko použiť na iných podujatiach alebo ktoré môže použiť niekto iný v tom istom odvetví. Vo svojich materiáloch sa napríklad môžete vyhnúť uvádzaniu názvu alebo roku konania podujatia (alebo zabezpečiť, aby sa označenie názvu a roku dalo ľahko odstrániť).

Hostia a účastníci vášho podujatia vedia, kde sa nachádzajú a aký je rok, takže uvedenie týchto informácií je zbytočné. Ak musíte uviesť sponzorov, urobte to tak, aby sa dali logá ľahko odstrániť (napr. pomocou odnímateľných nálepiek). Používanie takéhoto neutrálneho označenia zvyšuje šancu, že tieto predmety nájdu uplatnenie na iných podujatiach, čím sa znížia náklady, spotrebuje sa menej zdrojov a vznikne menej odpadu.

Pripravte digitálne programy podujatí

Vytvárajte digitálne programy podujatia alebo ich uverejnite na nástenke, aby sa dali v prípade zmien ľahko upraviť.

Pri prvých zmenách programu, ktorým sa pri veľkých podujatiach takmer nedá vyhnúť, sa vytlačený program stáva rýchlo nepoužiteľným. Ak sa predsa rozhodnete pre tlač, rátajte s tým, že môže dôjsť rýchlo k zmätku a hostia sa môžu stratiť v tom, aký program nasleduje.

Poskytnite možnosť používania elektronických lístkov

V prvom rade takto vytvoríte menej odpadu. Po druhé, elektronický lístok je ťažšie stratiť alebo poškodiť.

Zvážte, či účastnícke karty potrebujú obaly

Plast je ľahký a odolný materiál, ktorý dokáže ochrániť účastnícku kartu pred poškodením, vlhkosťou alebo znečistením. Avšak na podujatí, ktoré trvá len niekoľko dní, najmä ak sa koná v interiéri, nie je veľká šanca, že účastník príde do kontaktu s vodou, špinou alebo čímkoľvek iným, čo môže lístok zašpiniť. A ak nie je dôvod očakávať, že podujatie ponúkne účastníkom naozaj drsné podmienky, tieto obaly nie sú potrebné. Zaobíd'te sa bez nich, vyprodukuje menej odpadu a ušetríte zdroje.

Vyzvite ľudí, aby vrátili vybavenie podujatia

Požiadajte účastníkov o vrátenie všetkého vybavenia, ktoré si požičali a dá sa opätovne použiť (obaly na účastnícke karty alebo šnúrk). Použite ich na budúcich podujatiach a znížte tak množstvo vyprodukovaného odpadu.

Vytvárajte suveníry na požiadanie

Neponúkajte hotové suveníry z podujatia. Hotové suveníry môžu zostať zasypané prachom a stať sa eventuálne odpadom.

Na podujatiach je možné spolupracovať so spoločnosťami, ktoré ponúkajú tlač tričiek, hrnčekov a iných suvenírov s vlastným dizajnom na požiadanie.

Nedávajte žiadne darčeky účastníkom, hosťom, partnerom či novinárom!

Ľudia, ktorí prichádzajú na vaše podujatie, tak robia dobrovoľne - buď za to dostanú zaplatené, alebo si chcú podujatie užiť, prípadne majú iný dôvod, prečo tam chcú byť. Za to, že prídu im teda nemusíte nič dávať. Okrem toho nemôžete vedieť, kam osoba po podujatí pôjde a či si bude môcť darček ľahko a pohodlne vziať so sebou. **Akýkoľvek ekologický darček prestáva byť ekologickým, ak ho obdarovaný nepotrebuje.**

Ak sa chcete poďakovať za spoluprácu alebo účasť, môžete ako darček darovať digitálne fotografie z podujatia. Obdarovaný si potom môže vybrať, čo s nimi urobí – ponechá si ich, zverejní ich na sociálnych sieťach alebo ich vymaže.

Vyzvite partnerov, aby nepoužívali suveníry

Požiadajte partnerov a sponzorov o to, aby neposkytovali bezplatné suveníry, pretože sú potenciálnym zdrojom odpadu. Verejnosti sa môžete predstaviť napríklad zdieľanými zážitkami. Vytvorte hry, kvízy a diskusie, ktoré rozprávajú príbeh o vás alebo vašich partneroch.

Nahradte ekologicky nešetrné spôsoby označovania hostí/účastníkov vášho podujatia

V prípade potreby použite papier, bavlnené náramky alebo pečiatky. Výroba textilných a plastových náramkov je náročná na zdroje a nedá sa recyklovať.

Na tlač si vyberte recyklovaný papier

Týmto spôsobom je možné šetriť prírodné zdroje na výrobu nového papiera, ako aj menej znečisťovať životné prostredie.

Nedávajte ťažko obnoviteľné predmety do vody

Do vody nevkladajte žiadne predmety, ako sú umelé kvety, papierové lodky atď. Nezmiznú, ani keď ich rieka odnesie a vy ich už neuvidíte. Tieto predmety sa jednoducho stanú odpadom.

Nevypúšťajte do vzduchu žiadne ťažko obnoviteľné predmety

Nevypúšťajte balóny, konfety, papierové lampióny a iné predmety, ktoré sa ťažko zbierajú alebo čistia. Namiesto toho môžete použiť bublifuk, svetelné hry, dekorácie z prírodných materiálov (listy, kvety, slama atď.). Balóny skôr či neskôr spadnú na zem, takže vypúšťanie balónov možno považovať za rovnaké ako vyhadzovanie odpadkov na zem.

Konfety sú tiež zábavné na niekoľko sekúnd, ale ich výroba si vyžaduje zdroje a spôsobuje znečistenie. Ich zber a likvidácia po podujatí nie je vždy jednoduchá, preto sa neodporúča ich používať. Požiadajte účastníkov podujatia (napr. hudobníkov), aby ich pri svojich vystúpeniach nepoužívali. Zvlášť ťažké je ich zbierať, ak sa používajú vonku a zachytávajú sa v tráve, machu atď. Nikdy na podujatiach nevyhadzujte do vzduchu lampióny vyrobené z papierovej kupoly, ktorá stúpa do vzduchu, keď sa v nej zapáli oheň. Spadnú na zem, čím vznikne odpad. V najhoršom prípade však môžu neuhasené lampióny podpáliť budovy, suchú poľnohospodársku pôdu alebo prírodné plochy.

Kontaktujte správcu v súvislosti s triedením odpadu

O možnostiach a podmienkach triedenia odpadu sa informujte u svojho dodávateľa odpadového hospodárstva. Správcovia odpadu neúčtujú žiadne poplatky za odvoz správne vytriedeného skla a ľahkých obalov (papier, kov, plasty). Aby ste však mali istotu, že odpad triedite správne, poraďte sa o tom priamo so správcom odpadu, pretože pravidlá triedenia sa v jednotlivých obciach líšia.

Naplánujte, kde bude odpad triedený

Naplánujte, kde sa bude potenciálny odpad triediť, a zabezpečte zariadenia na jeho triedenie. Pri rôznych činnostiach vznikajú rôzne druhy odpadu. Plánovaním toho, aký druh odpadu bude vznikať, možno triedenie zefektívniť. Pri viacdňových podujatiach sa určite plánuje stravovanie, preto by sa mala zabezpečiť možnosť oddeleného triedenia potravinového odpadu. V priestoroch pre fajčiarov umiestnite špeciálne boxy na zber elektronických fajčiarskych zariadení (môžu sa bezplatne odovzdať ako malé elektronické zariadenia).

Informujte všetkých zúčastnených o možnostiach triedenia - hostí, ochranku, zamestnancov

Informujte hostí, ochranku, upratovačky, dodávateľov jedál a technický personál. Ak všetci zúčastnení nebudú informovaní o potrebe triedenia, triedenie nebude úspešné. Je dôležité o tom informovať pred podujatím (najmä zamestnancov) a počas neho (jasne uviesť a pripomenúť druhy odpadu, ktoré nepatria do nádob na triedený odpad, ako sú špinavé a mokré. papierové obaly).

Realizácia vzdelávacích aktivít zameraných na triedenie odpadu

Spolupracovať s mimovládnyimi organizáciami a správcami odpadu. Správcovia odpadu a mimovládne organizácie zaoberajúce sa odpadom najlepšie poznajú nuansy triedenia odpadu v danej oblasti.

Vytvorte oddelené priestory na fajčenie

Umiestnite popolníky s vekom, ako aj krabičky na elektronické fajčiarske zariadenia. Napomínajte ľudí, ktorí fajčia na miestach, kde je fajčenie zakázané, a označte miesta, kde je fajčenie povolené. Ak sa fajčí všade, potom sa aj cigaretové ohorky budú hádzať do priestoru podujatia namiesto toho, aby sa umiestňovali do samostatných popolníkov.

Cigaretové ohorky sú plastovým výrobkom, ktorý sa v prírode nerozloží ani za niekoľko rokov, okrem toho sa do prírody dostanú škodlivé látky v ňom obsiahnuté. Dôležité je aj separovaný zber elektronických fajčiarskych zariadení - ak sa nezberajú oddelene, skončia v prírode alebo v domácom odpade. Minimálne niektoré z nich sa dajú recyklovať len vtedy, ak sa zbierajú oddelene.

Zapojte účastníkov do upratovania oblasti

Ponúknite bonusy za vyzbieraný odpad. Ak vaše podujatie trvá viac dní, mali by ste začať upratovať už počas neho. Niektorí hostia sa radi zapoja do čistenia priestoru, ak za to dostanú jedlo alebo nápoje zadarmo. Nikdy však neponúkajte pamätné predmety za prácu - tie len zvýšia množstvo odpadu.

Na festivale *Hurricane* v Nemecku hostia, ktorí odovzdajú vyzbieraný plastový odpad, dostanú kredit v neďalekom obchode s potravinami. To nielenže zjednodušuje nakladanie s odpadom počas festivalu, ale tiež povzbudzuje jeho hostí, aby si so sebou priniesli menej potravín a iných vecí. Jednou z výhod pre nich sú ľahšie tašky na nosenie. Ďalšou je, že je to príležitosť nakupovať na mieste bez zbytočných výdavkov, a to funguje ako argument proti tomu, aby si priniesli príliš veľké zásoby potravín. To považujeme za dobré, nakoľko tieto zásoby sa často nespotrebujú a stávajú sa odpadom.

Informujte verejnosť o množstve vyzbieraného odpadu.

Zdieľajte informácie o tom, koľko odpadu sa odovzdalo na recykláciu a koľko skončilo na skládke. Podajte správu o cieľoch ďalšieho podujatia a poďakujte všetkým zúčastneným za ich úsilie pri znižovaní množstva odpadu.

Týmto spôsobom nielenže vytvoríte imidž zodpovedného organizátora, ale tiež umožníte záujemcom zistiť, čo sa urobilo a čo sa plánuje.

Používajte nádoby na opakované použitie

Riady na opakované použitie sú stabilnejšie, nerozmočia sa, sú menej náchylné na zahriatie a ľahšie sa držia v rukách bez toho, aby sa rozdrvili. Kovové lyžice, vidličky a nože tiež uľahčujú jedenie v porovnaní s ich plastovými náprotivkami. Ak je váš nôž vyrobený z dreva, je podstatne ťažšie s ním čokoľvek nakrájať. A ak nechtiac stlačíte jednorazový plastový pohár, vylejete nápoj, ktorý sa v ňom nachádza. S opakovane použiteľným riadom je pitie a jedenie oveľa jednoduchšie a pohodlnejšie.

Organizátori podujatí, ktorí sa na svojich koncertoch, diskusiách a športových hrách stretli s jednorazovým aj opakovane použiteľným riadom, konštatujú, aké je príjemné vidieť miesto podujatia po tom, ako všetci odídu, nezasypané plastovými pohármi. Ak sa domnievate, že aj tak nemôžete zabezpečiť, aby všetci zúčastnení dostali opakovane použiteľný riad, poskytnite ho len niektorým osobám, napríklad personálu alebo VIP hosťom.

Na festivaloch, ktoré sú v tomto popredu, sa časť jednorazového riadu nahrádza keramickým a skleneným riadom. Je tu skrinka s darovaným a vráteným riadom. Každý návštevník si tak môže požičať pohár na kávu alebo riad na obed. Následne si návštevník aj riad sám umyje a vráti ho späť na policu. Organizátori festivalu uvádzajú, že doteraz sa nevyskytli žiadne problémy s bezpečnosťou či krádežou - hostia sa k riadu správajú zodpovedne, používajú ho opatrne, a preto sa riad nerozbíja a úlomky skla neohrozujú ľudí v okolí.

Zavedenie zálohovaných pohárov

Bez ohľadu na to, či sa keramické, sklenené alebo tvrdé plastové poháre dajú použiť nespočetne veľa krát, záloha, ktorú spotrebiteľ zaplatí, je motiváciou na ich vrátenie. Preto nekončia hromadne na zemi alebo v prírode. Samozrejme, každý organizátor organizuje aj upratovanie priestoru po skončení podujatia, ale treba mať na pamäti, že jednorazové plastové poháre sú veľmi ľahké - ak sú odhodnené na zemi, vietor ich môže ľahko odfúknuť z priestoru podujatia. To znamená, že teoreticky to nie je povinnosťou organizátora podujatia, ale v praxi si obyvatelia budú tento odpad spájať s podujatím.

Na Slovensku sa už na viacerých festivaloch používajú zálohované poháre - opakovane použiteľné poháre z tvrdého plastu, ktorých životnosť sa nekončí po jednom pohári. Na mnohých podujatiach "fungujú" aj po rokoch.

Podobný systém existuje na niektorých vianočných trhoch, napríklad aj vo Viedni, hneď za našimi hranicami. Tam zaplatíte niekoľko eur za keramický pohár, do ktorého si zakúpite víno, punč či čaj. Tí návštevníci, ktorí si chcú pohár ponechať, tak môžu urobiť - dá sa predpokladať, že si ho za počiatočný vklad kúpili. Tí, ktorí tento pohár nepotrebujú, ho môžu vrátiť a zaplatené peniaze dostanú späť. Táto voľba podávania nápojov je nielen ekologickejšia, ale aj praktickejšia. Horúci nápoj sa ľahšie drží v rukách, ak je v hrnčeku s držadlom, ktorý je vyrobený z hrubého a tvrdého materiálu, než v tenkom, rýchlo sa zohrievajúcom plastovom alebo papierovom pohári.

Ako to funguje v praxi?

Host si "kúpi" prvý hrnček za niekoľko eur. Pri každom ďalšom nákupe si predajca vezme použitý hrnček a podáva nápoj v novom. Keď sa host rozhodne, že už má dosť nápojov, môže hrnček vrátiť a svoje peniaze dostane späť.

Organizátori podujatí, ktorí použili zálohové hrnčeky, spomínajú, aké je príjemné nevidieť miesto svojho podujatia zapratané plastovými pohármi. Treba mať na pamäti aj to, že jednorazové plastové poháre sú ľahké a ľahko ich zdvihne vietor, ktorý ich odnesie z miesta podujatia. Predstava, že správca po podujatí všetko upratuje, je chybná, pretože jediný odpad, ktorý sa vyzbiera, bude odpad, ktorý zostane na mieste podujatia.

Poháre sa potom umyjú a použijú na ďalšom podujatí.

Zabezpečte pitnú vodu pre návštevníkov

Týmto spôsobom sa vyhnete zbytočnému odpadu, ktorý by vznikol z plastových fliaš od nápojov. Hoci sa tieto fľaše zvyčajne dajú triediť a recyklovať, recyklácia si tiež vyžaduje zdroje. Preto je najjednoduchšie zabezpečiť pitnú vodu, ktorú si návštevníci môžu napustiť do ich vlastných fliaš.

Vyzvite účastníkov, aby si priniesli vlastný riad

Vyzvite hostí, aby si na nákup jedla a nápojov priniesli vlastné krabičky a termosky - zníži sa tým dopyt po jednorazovom riade. Pripomeňte tiež dodávateľom stravy, že používanie domáceho riadu je len žiaduce a vítané. Týmto spôsobom je možné znížiť množstvo odpadu.

Uvedte cenu jednorazového riadu osobitne

Vo food kurtoch, kde sa predáva jedlo v jednorazových nádobách, uveďte cenu týchto jednorazových nádob a príborov osobitne.

Uvedenie ceny pripomína spotrebiteľovi, že táto položka niečo stojí. To nabáda k hľadaniu spôsobov, ako sa vyhnúť plateniu, napríklad použitím vlastného riadu.

Pri viacdnových podujatiach vyzvite hostí, aby si so sebou priniesli menej jedla a pitia.

Prebytočné jedlo a nápoje sa stávajú odpadom. V roku 2019 sa v rámci festivalu "Laba daba" podarilo znížiť množstvo odpadu o 40 % v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Najdôležitejším krokom pri dosahovaní tohto cieľa bolo informovanie ľudí a usilovná snaha priniesť na podujatie menej jedla a nápojov. V iných rokoch sa stávalo, že po festivale zostávali v areáli zvyšky jedla, ale tentoraz bolo množstvo tohto odpadu veľmi nízke. Organizátori festivalu sa tešili nielen z menšieho znečisťovania životného prostredia, ale aj z toho, že vynaložené prostriedky na likvidáciu odpadu boli zreteľne menšie.

Ponuka prenájmu stanu a vybavenia

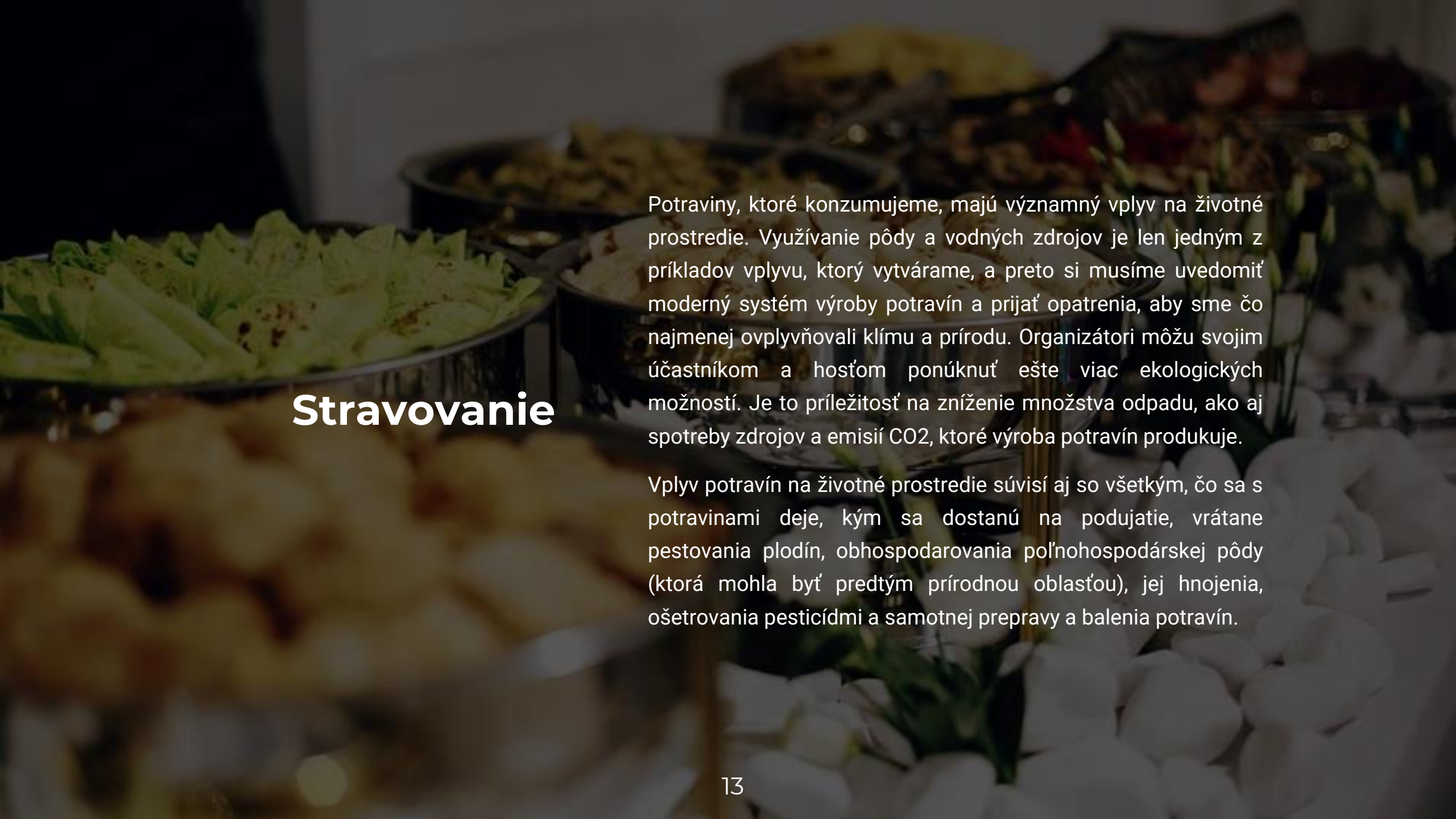
Pre ľudí, ktorí nemajú doma stan alebo spací vak, to bude príležitosť stráviť noc pokojne v stanovom meste bez zbytočných nákupov. Možnosť prenajať si hotový stan s miestom bude cenná aj pre tých ľudí, ktorí nemajú v obľube stavanie stanu - ak existuje možnosť prenajať si už nainštalovaný stan, návštevník môže jednoducho po festivale odísť domov a nestarať sa o následné skladanie stanu.

Na Slovensku existujú rôzne spoločnosti, ktoré sa špecifikujú na prenájom stanov. Ak by sa vytvorila kooperácia medzi týmito spoločnosťami a festivalom, účastníci by si tak mohli prenajať dobre vybavený stan a nemuseli by sa starať o nosenie prebytočného vybavenia na festival. Týmto sa vytvorí dobrá spolupráca a ďalšie zisky.

Prosíme, nenechávajte svoje veci v priestore podujatia

Predmety ponechané v areáli podujatia sa stanú odpadom.

Stravovanie

Potraviny, ktoré konzumujeme, majú významný vplyv na životné prostredie. Využívanie pôdy a vodných zdrojov je len jedným z príkladov vplyvu, ktorý vytvárame, a preto si musíme uvedomiť moderný systém výroby potravín a prijať opatrenia, aby sme čo najmenej ovplyvňovali klímu a prírodu. Organizátori môžu svojim účastníkom a hosťom ponúknuť ešte viac ekologických možností. Je to príležitosť na zníženie množstva odpadu, ako aj spotreby zdrojov a emisií CO₂, ktoré výroba potravín produkuje.

Vplyv potravín na životné prostredie súvisí aj so všetkým, čo sa s potravinami deje, kým sa dostanú na pódium, vrátane pestovania plodín, obhospodarovania poľnohospodárskej pôdy (ktorá mohla byť predtým prírodnou oblasťou), jej hnojenia, ošetrovania pesticídmi a samotnej prepravy a balenia potravín.

Vytvorenie klimaticky priaznivého jedálneho lístka

Na podujatí ponúknite menej mäsa a viac rastlinných produktov. Informujte o tom dodávateľov jedál a návštevníkov. Účinným spôsobom ako znížiť emisie oxidu uhličitého a metánu, je jesť menej mäsa a mliečnych výrobkov.

Chov a kŕmenie zvierat zaberá obrovské množstvo pôdy, keďže na tento účel sa využíva 77 % poľnohospodárskej pôdy, pričom v mäse a mliečnych výrobkoch sa nachádza len 18 % kalórií a 37 % bielkovín - zvyšok (teda väčšina) pochádza z rastlín. Množstvo CO₂ vyprodukované dopravou (6 %) je v porovnaní s produkciou potravín nepatrné. Je to takmer toľko ako množstvo skleníkových plynov, ktoré vzniká pri balení výrobkov (5 %).

Viac informácií:

<https://ourworldindata.org/agricultural-land-by-global-diets>

<https://ourworldindata.org/food-ghg-emissions>

Vyberajte si miestne produkty podľa sezóny

Údržba skleníkov na ovocie a zeleninu znamená veľkú spotrebu energie. Preto je lepšie vybrať si tie produkty, ktoré sa dajú pestovať bez skleníka. Preprava produktov tiež spôsobuje emisie CO₂, takže čím menej musíte jazdiť autom, tým lepšie. V lete na podujatiach neponúkajte pomaranče alebo banány, ale namiesto toho ponúknite miestne jahody, čučoriedky, egreše a iné dobroty. V zime však ponúknite viac koreňovej zeleniny a strukovín uskladnených z jesene.

Vyberte si organické, certifikované a ekologické potraviny

Biologické produkty sa získavajú poľnohospodárstvom s použitím prírodných metód - bez použitia chemicky syntetizovaných látok, ako sú pesticídy, minerálne hnojivá atď. Predpokladom poľnohospodárstva je zdravá pôda, ktorá je prirodzeným a živým celkom s rozmanitou flórou a faunou, a životné procesy v pôde sú stimulované na zvýšenie výnosov. Základom ekologického poľnohospodárstva je zdravá a bohatá pôda, ktorá je schopná sama odolávať škodcom a chorobám.

V konvenčnom poľnohospodárstve sa ročne spotrebujú tisíce ton umelých pesticídov, ktoré kontaminujú pôdu, miestne vodné toky, a dokonca sa dostávajú na naše tanieri. Chemikálie, ktoré sú zamerané na škodcov, nevyhnutne negatívne ovplyvňujú aj miestnu faunu a flóru a životné prostredie.

EÚ certifikát označujúci biopotraviny

Tento certifikát zaručuje, že pri pestovaní potravín neboli použité syntetické minerálne hnojivá, pesticídy ani antibiotiká.

Certifikát “Rainforest Alliance”

Certifikát sa vzťahuje na poľnohospodárske produkty pestované (alebo ktorých zložky sa pestujú) v tropickom podnebí, ako je káva, čokoláda, banány, čaj atď. Tento certifikát neznamena, že sa nepoužívajú syntetické pesticídy a minerálne hnojivá, ale že ich používanie podlieha prísnyim požiadavkám.

Certifikát zaručuje zachovanie biodiverzity, ktorá v tomto klimatickom pásme veľmi trpí práve kvôli konvenčnému poľnohospodárstvu.

Zistite približné množstvo ľudí, ktorí budú na podujatí jesť

To vám umožní naplánovať množstvo potravín a zabrániť plytvaniu potravinami.

Dôkladne informujte dodávateľov stravy

Informujte dodávateľa stravy o počte stravníkov, čase podávania jedla, iných dodávateľoch stravy a špecifikách jedálenského priestoru. Aby dodávateľ stravy vedel, čo má ponúknuť, musí vedieť, čo budú ponúkať ostatní, ako aj to, či si budú môcť návštevníci napríklad sadnúť k jedlu. Je to dôležité, pretože niektoré jedlá sa pohodlneedia v stoji, ale pri iných jedlách je možnosť sadnúť si veľmi dôležitá. Od toho závisí úspešný jedálny lístok.

Ak si hostia prinesú vlastné jedlo, koordinujte zoznam (menšie podujatia)

Ak ste vyzvali účastníkov, aby si na podujatie priniesli vlastné jedlo, skordinujte zoznam výrobkov, aby každý nepriniesol na stôl rovnaký typ výrobkov. Čím viac rovnakých výrobkov bude, tým je väčšia pravdepodobnosť, že sa nezedia a vyhodia do odpadu.

Nechajte každého vybrať si vlastnú veľkosť porcie

Bufetový servis a váženie porcií znižuje plytvanie jedlom: kto chce jesť menej, dá si na tanier menej jedla a hladnejší si zoberú viac. Každý si tak môže vybrať tú skupinu jedál, ktorá mu najviac chutí.

Dôležité! Pripomeňte hosťom, nech si nenaberajú obrovské porcie, najmä ak sú medzi hosťami podujatia deti, ktorých porcie zostavujú rodičia. Častokrát sa stáva, že účastníci precenia svoj hlad a jedlo sa stáva odpadom.

Ak sa tiež domnievate, že charakter vášho podujatia neumožňuje samoobslužné stravovanie, zamyslite sa, či možno existuje časť účastníkov, ktorí by sa mohli stravovať pomocou tohto prístupu. Ak je zabezpečenie tohto typu stravovania pre všetkých hostí príliš zložitá, samoobslužné stravovanie by sa mohlo zriadiť osobitne pre organizátorov podujatia, účinkujúcich alebo rečníkov.

Vyhňte sa malým baleniam

Korenie, cukor, kávová smotana vo väčších baleniach sú nielen ekologickejšie, ale aj lacnejšie. Zvážte nasledujúce možnosti:

- ✓ cukor - nie v malých papierových baleniach, ale v cukorničke s dávkovačom
- ✓ soľ a korenie - nie v malých baleniach, ale v nádobách na korenie
- ✓ nekupujte malé mliečka alebo smotany, ale väčšie balenia mlieka

Informujte návštevníkov o veľkosti porcií

Uved'te veľkosť nádoby alebo porcie v gramoch. To umožní zákazníkovi posúdiť, koľko toho skonzumuje. (Mám si dať polievku k hlavnému jedlu? Alebo mám jesť len polievku? Zostane mi v žalúdku miesto aj na dezert?) Tým sa znižuje pravdepodobnosť, že si ľudia vyberú príliš veľkú porciu.

Umožnite ľuďom bezplatné doplnenie vody do ich vlastných fliaš/pohárov

Vyhnete sa tak zbytočnému odpadu pri kupovaní plastových fliaš na vodu.

Vyzvite ľudí, aby si priniesli vlastný riad

Požiadajte hostí, aby si priniesli vlastné fľaše na vodu a boxy na jedlo, a vyzvite dodávateľov jedál, aby servírovali ľuďom jedlo na ich vlastné tanieri. Ak ľudia uvidia, že dodávatelia stravy ochotne prijímajú prinesené nádoby, budú to s radosťou robiť aj v budúcnosti. Pomôže to znížiť množstvo odpadu na podujatí.

Podakujte sa všetkým, ktorí sa zapojili

Podakujte všetkým, ktorí si priniesli vlastný riad, vybrali si ekologickejšie jedlá a kúpili si porcie, ktoré boli také veľké, aké potrebovali, nie väčšie. Ľuďí, ktorí sa aktívne podieľali na znižovaní množstva odpadu, to určite poteší. Ostatní, ktorí sa o tom dozvedia, pochopia, že sa snažíte o zníženie odpadu a dosiahli ste určité úspechy.

Nepoužívajte jednorazový riad

Alternatívou je zálohovaný riad a samoobslužné skrinky s riadom. To je možné aj pri väčších podujatiach. Ako? Existuje niekoľko možností. Používajte opakovane použiteľné zálohované poháre alebo jednoducho opakovane použiteľné nádoby.

Opakovane použiteľné nádoby sú stabilnejšie, nerozmočia sa, sú menej náchylné na zahrievanie a ľahšie sa držia v rukách bez toho, aby sa rozdrvili. Kovové lyžice, vidličky a nože tiež zjednodušujú jedenie v porovnaní s ich plastovými náprotivkami. A ak nechtiac stlačíte jednorazový plastový pohár, vylejete nápoj, ktorý sa v ňom nachádza. S opakovane použiteľným riadom je pitie a jedenie oveľa jednoduchšie a pohodlnejšie. Organizátori podujatí, ktorí sa na svojich koncertoch, diskusiách a športových hrách stretli s jednorazovým aj opakovane použiteľným riadom, konštatujú, aké je príjemné vidieť miesto podujatia po tom, ako všetci odídu, nezasypané plastovými pohármi.

Depozitné poháre sa už používali na viacerých festivaloch na Slovensku - ide o opakovane použiteľné tvrdé plastové poháre, ktorých životnosť sa nekončí po vypití jedného pohára. Na mnohých podujatiach "fungujú" aj niekoľko rokov.

Ako to funguje v praxi?

Host si "kúpi" prvý hrnček za niekoľko eur. Pri každom ďalšom nápoji/drinku si predajca vezme použitý hrnček a podáva nápoj v novom. Keď sa host rozhodne, že už má dosť nápojov, môže hrnček vrátiť a svoje peniaze, ktoré za hrnček minul, mu budú ihneď vrátené.

Organizátori podujatí, ktorí použili zálohové hrnčeky, spomínajú, aké je príjemné nevidieť miesto svojho podujatia zapratané plastovými pohármi. Treba mať na pamäti aj to, že jednorazové plastové poháre sú ľahké a ľahko ich zdvihne vietor, ktorý ich odnesie z miesta podujatia. Predstava, že správca po podujatí všetko upratuje, je nezmyselná. Jediný odpad, ktorý sa vyzbiera, bude odpad, ktorý zostane na mieste podujatia, nie ten, ktorý bol vetrom odnesený inam.

Poháre/hrnčeky sa potom umyjú a použijú sa pri ďalšom podujatí.

Táto voľba podávania nápojov je nielen ekologickejšia, ale aj praktickejšia. Horúci nápoj sa ľahšie drží v rukách, ak je v hrnčeku s držadlom, ktorý je vyrobený z hrubého a tvrdého materiálu, než v tenkom, rýchlo sa zohrievajúcom plastovom alebo papierovom pohári.

Zaujímavé môže byť aj nahradenie jednorazového riadu keramickým a skleneným riadom. Na festival umiestnite skrinku s darovaným a vráteným riadom. Každý návštevník dostane tak možnosť požičať si riad na zalievanie kávy alebo na servírovanie obeda. Následne si návštevník sám riad umyje a vráti ho späť na policu. Organizátori festivalov, ktorí tento spôsob stravovania zaviedli uvádzajú, že doteraz sa nevyskytli žiadne problémy s bezpečnosťou či krádežou riadu - hostia sa k riadu správajú zodpovedne, používajú ho opatrne, a preto sa riad nerozbíja a úlomky skla neohrozujú ľudí v okolí.

Ak nie je možné vyhnúť sa jednorazovému riadu, požiadajte návštevníkov, aby si zaň priplatili.

To kupujúcemu pripomenie, že nič nie je zadarmo a aj tieto nádoby majú svoje náklady. Ak ide o plastové nádoby, vo viacerých EÚ krajinách si za nich ľudia musia priplatiť.

Ponúknite sa, že odnesiete zvyšky jedla zamestnancom podujatia.

Pripravte si na tento účel nádoby na jedlo alebo požiadajte dodávateľa stravy, aby vám ich poskytol. Je to najjednoduchší spôsob, ako zabrániť plytvaniu potravinami - odovzdávanie potravín zamestnancom nie je potrebné osobitne koordinovať ani registrovať. 28 % poľnohospodárskej pôdy sa využíva na pestovanie potravín, ktoré sa nikdy nezjedia. Týmto spôsobom sa nezmyselne ničí biodiverzita, spotreba vody, znečisťovanie a emisie CO₂.

Pozrite si: <https://www.fao.org/news/story/en/item/196402/icode/>

Jedlo darujte

Darujte zvyšky jedla na charitu. Zistite, aké pravidlá sa vzťahujú na darovanie a kontaktujte danú organizáciu, cez ktorú chcete jedlo darovať. V každej krajine sa nájdú ľudia, ktorí si nemôžu dovoliť kúpiť potraviny. Týmto spôsobom môžete urobiť 2 dobré skutky - znížiť plytvanie potravinami a pomôcť tým, ktorí to potrebujú.

Kompostovanie potravinového odpadu

V prípade potreby sa obráťte na správcu odpadu alebo mimovládne organizácie (Priatelia Zeme – SPZ, kompostuj.me) a zistite, ako to urobiť.

Kompostovanie premení odpad na hodnotný materiál, ktorý sa môže použiť v poľnohospodárstve alebo záhradníctve. Môžete ho použiť na ozelenenie vlastnej plochy alebo ho darovať niekomu, kto sa venuje záhradníctvu.

Kompost môžete vytvoriť aj v priestore podujatia a zapojiť do neho účastníkov a hostí podujatia. Z tohto kompostu môžete vytvoriť záhon. To by umožnilo informovať o tejto dobrej praxi aj v nasledujúcom roku. Bolo by to skvelé vzdelávacie podujatie, ale určite by si vyžadovalo zapojenie odborníka na kompostovanie, aby bolo úspešné.

Separovanie a likvidácia potravinového odpadu

Separujte potravinový odpad a odovzdajte ho správcovi odpadu ako biologicky rozložiteľný odpad.

Tento odpad pôjde do spracovateľského závodu, kde sa z neho vyrobí kompost a prípadne aj bioplyn (v závislosti od technickej špecifikácie spracovateľského závodu).

Zaznamenajte, aké druhy potravín najčastejšie zostávajú na stole.

Nabudúce znížte množstvo týchto výrobkov. Ak sa rozhodnete podávať menej príslušných jedál, znížite množstvo potravinového odpadu.

Pozor na falošné riešenia

Papierové poháre a hrnčeky majú plastový povlak, ktorý zaručuje, že nádoba pri kontakte s nápojom nenavlhne ani sa nerozpadne. Tento pohár neskončí v komposte, na skládke ani v prírode.

Kompostovateľné poháre z bioplastu

Môže sa stať, že výrobca uvádza, že konkrétne ekologické poháre sú kompostovateľné. Teoreticky môžu byť kompostovateľné. Treba si však uvedomiť, za akých podmienok; mali by ste sa spýtať svojho správcu odpadu, či dokáže zabezpečiť vhodné podmienky.

Ak sú poháre kompostovateľné, musia sa zbierať oddelene. Na skládke sa nebudú kompostovať spolu s odpadom z domácností. Kompostovanie je zabezpečené súborom určitých podmienok (čas, teplota atď.). Ak je uvedené, že poháre možno kompostovať v kompostovisku, mali by sa odniesť na kompostovisko. Ak je uvedené, že sa môžu kompostovať v priemyselných zariadeniach, treba sa poradiť so správcou odpadu.

Informujte návštevníkov o plytvaní potravinami

Podel'te sa aj o tie nepriaznivé správy - povedzte, koľko potravín skončilo v odpadkoch. Stanovte si cieľ zníženia spotreby na budúci rok.

Ukážete tak verejnosti, že tieto problémy sú pre vás dôležité a že sa snažíte situáciu zlepšiť.

Energia a Voda

Energia a voda sú dvaja veľkí hráči v oblasti zdrojov a životného prostredia.

Energia je na podujatiach potrebná nielen na osvetlenie a ozvučenie, ale aj na varenie a skladovanie potravín a nápojov. Filmovanie podujatí a ukladanie, spracovanie a prekladanie videosúborov si tiež vyžaduje energetické zdroje. Takže aj keď sa hostia "zúčastnia" podujatia, nikto nezruší spotrebu energie a emisie CO₂. Táto kapitola sa zaoberá spôsobmi, ako znížiť energetický vplyv podujatí organizovaných tvárou v tvár, ale efektívnosťou digitálnych podujatí, ktorá bola doteraz pomerne málo preskúmaná, sa zaoberať nebudeme, pretože výskumov a cielene zozbieraných údajov je stále príliš málo na to, aby bolo možné vyvodiť spoľahlivé závery a poskytnúť spoľahlivé rady na zlepšenie.

Voda je nevyhnutná pre podporu života, sociálny a hospodársky blahobyt, ochranu a zachovanie ekosystémov. Tak, ako sa zvyšuje globálna populácia, zvyšuje sa aj spotreba vody. Na svete sú suchšie regióny, kde sa nedostatok vody prejavuje čoraz výraznejšie, a ľudia v mnohých častiach sveta už nemajú prístup k čistej pitnej vode.

Ak sa vaše podujatie koná vonku, musíte tam nejakým spôsobom dopraviť vodu, čo si vyžaduje energiu a prácu. V závislosti od účelu použitia ju potom treba odovzdať na úpravu, čo je platená služba. Teplú vodu musíte ohrievať v interiéri aj exteriéri, čo si vyžaduje veľa energie, a preto je také dôležité neplytvať vodou, zdrojom, na ktorého zabezpečenie vynakladáme energiu a peniaze, čo v konečnom dôsledku vytvára ďalšie emisie CO₂. Je tu aj otázka etiky: mali by sme bezstarostne využívať to, čoho máme v súčasnosti dostatok? Samozrejme, že by sme nemali. Okrem toho súčasné zmeny klímy predpovedajú častejšie extrémne výkyvy počasia. Hoci celkové množstvo vody pravdepodobne zostane dostatočné, lokálne obdobia sucha sú veľmi pravdepodobné.

Pozor na falošné riešenia

Jedným z možných nesprávnych riešení je bionafta na pohon generátora. Teoreticky by bionafta mohla byť bezemisným palivom - rastlina počas rastu absorbuje CO₂ počas fotosyntézy a ukladá ho vo svojich tkanivách. Keď sa premení na palivo, ten istý uhlík sa spáli a uvoľní do atmosféry rovnako, ako ho rastlina prijala.

Ak teda zachytíte 1 jednotku CO₂ a potom spálite 1 jednotku CO₂, získate čistú 0.

V praxi by to však platilo len vtedy, ak by sa pole obrábalo samo, semená by sa zasievali samé, nemali by sa používať minerálne hnojivá ani pesticídy, úroda by z poľa stekala a sama by sa premenila na palivo. Všetky tieto procesy a prvky si vyžadujú energiu a vytvárajú emisie CO₂. Jedinou výnimkou, kedy by sa bionafta mohla považovať za lepšiu voľbu ako tradičné fosílné palivo, by bolo, ak by sa vyrábala z odpadu, prebytkov, ktoré vznikajú aj pri iných procesoch a tiež sa musia likvidovať.

Preto ak uvažujete o používaní bionafty, zistite si u predajcu alebo výrobcu jej pôvod - či sa vyrába zo zvyškov alebo z rastlín špeciálne pestovaných na tento účel. To, že používate bionaftu, s najväčšou pravdepodobnosťou vôbec neznamená, že vaše podujatie je "zelené".

Vyberte si energiu z obnoviteľných zdrojov

Toto podujatie pomôže znížiť emisie CO₂. Na druhej strane je na organizátoroch podujatí, aby prejavili záujem a dali majiteľom priestorov najavo, že dostupnosť obnoviteľnej energie je pre nich dôležitá.

Na vonkajších podujatiach hľadajte elektrickú zásuvku

V roku 2018 bol priemerný ukazovateľ emisií CO₂ pre európskych výrobcov elektrickej energie 0,31 t CO₂/MWh, pričom spoločnosť Latvenegro v Lotyšsku vyprodukovala približne 0,16 tony CO₂ na MWh. Tento rozdiel je výsledkom podielu vodnej energie, ako aj relatívne účinných kogeneračných zariadení. Štúdia z roku 2012 ukázala, že priemerný dieselový generátor produkuje približne 0,8 - 0,9 CO₂ na MWh. Hoci tieto technológie samozrejme napredujú smerom k lepšej účinnosti, elektrina, ktorú získate z generátora, stále zahŕňa viac emisií CO₂ ako elektrina zo siete. Presun energie vyrobenej dieselovými generátormi do elektrickej siete je spôsob, ako znížiť možný objem emisií.

Plán na obstaranie generátora

Prevádzka generátora na nižší ako plný výkon znamená nižšiu účinnosť (t. j. spaľuje relatívne viac paliva na výrobu menšieho množstva energie) a viac emisií CO₂. Starostlivé plánovanie detailov môže pomôcť vyhnúť sa zahrnutiu príliš veľkej rezervy, takže prevádzka generátorov bude efektívnejšia.

Vytvorte zoznam elektrických zariadení

Zistite, čo presne vaši účastníci potrebujú - požiadajte ich, aby zaznamenali každé elektronické zariadenie, ktoré plánujú používať.

Pomôže to presnejšie odhadnúť potrebné množstvo elektrickej energie a efektívnejšie naplánovať množstvo a umiestnenie generátorov.

Dohodnúť sa na limite spotreby elektrickej energie, ktorý sa nesmie prekročiť.

Dohodnite sa s účastníkmi na limite spotreby elektrickej energie, ktorý nesmie byť prekročený. Pomôže to znížiť emisie CO₂.

Upozornite ich, že v prípade prekročenia limitu môžete odpojiť napájanie alebo účtovať dodatočný poplatok.

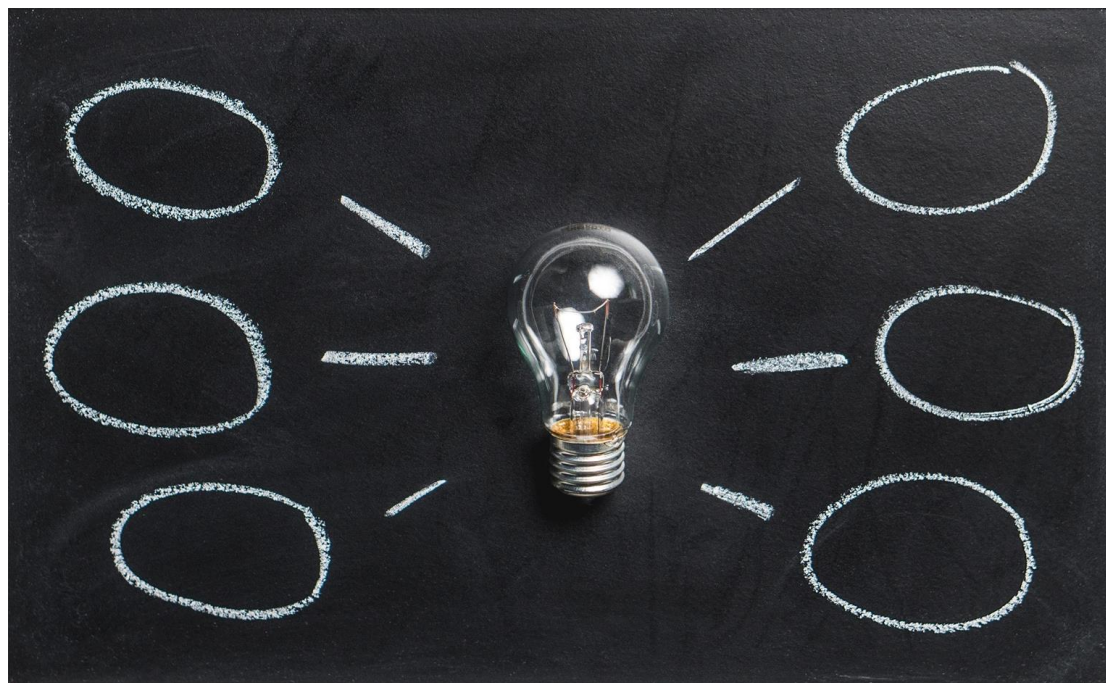
To pomôže presnejšie vypočítať požadované množstvo elektrickej energie a naplánovať množstvo a umiestnenie racionálnych generátorov.

Počas dňa nepoužívajte svetlá

Týmto spôsobom znížite emisie CO₂ bez toho, aby ste ohrozili podujatie a pohodlie účastníkov.

Kontrola a diskusia o pláne dodávky elektriny a spôsobe jeho plnenia

Všetkým účastníkom to pomôže lepšie pochopiť, či sú ich odhady presné, a organizátorom zoznam umožní nielen vypočítať celkové potrebné množstvo elektrickej energie, ale aj pochopiť, kedy by mali očakávať cenové „špičky“ a aká by bola maximálna spotreba elektrickej energie.

Nepúšťajte hudbu nahlas tam, kde to nie je potrebné

Na koncerte alebo diskotéke je to samozrejmé, ale na kulinárskom festivale alebo veľtrhu to môže nielen plytvať energiou, ale aj rušiť účastníkov a hostí.

Namiesto klasických žiaroviek použite LED žiarovky

Veľká časť odvetvia podujatí už prešla na LED osvetlenie, ale stále sú organizátori podujatí, ktorí naďalej pracujú so starou technológiou. Investovať do nového typu osvetlenia sa naozaj oplatí! V prvom rade, na dosiahnutie podobného efektu spotrebujú LED žiarovky desiatky krát menej elektrickej energie ako žiarovky. Po druhé, LED lampy zaberajú menej prostriedkov na prípravu scény, pretože sú ľahšie a nepotrebujú veľmi silné konštrukcie na ich udržanie.

Na miestach, kde sa ľudia zdržiavajú nepretržite, je vhodné inštalovať osvetlenie so snímačmi pohybu

Tým sa ušetrí elektrická energia a vyprodukuje sa menej emisií CO₂ bez ohrozenia podujatia a zníženia komfortu účastníkov.

Vyberte si potraviny s kratšou tepelnou úpravou

Prehodnoťte jedálny lístok tak, aby príprava zahrnutých jedál vyžadovala čo najkratšiu tepelnú úpravu. Ušetríte tak elektrickú energiu a emisie CO₂ bez toho, aby ste ohrozili priebeh podujatia a znížili pohodlie účastníkov.

V jedálnom lístku používajte viac produktov, ktoré nie je potrebné skladovať v chladničke alebo mrazničke

Tým sa ušetrí elektrická energia a vyprodukuje menej emisií CO₂ bez toho, aby to ohrozilo priebeh podujatia a znížilo pohodlie účastníkov.

Zariadenia umiestnite racionálne

Zariadenia umiestnené na nesprávnom mieste môžu nielen plytvať elektrickou energiou, ale aj spôsobovať problémy iným zariadeniam (neumiestňujte chladničky na slnko, sporáky vedľa chladničiek atď.)

Hľadajte pripojenie na existujúci vodovod

Bude to energeticky najefektívnejšie riešenie šetrné k životnému prostrediu. Taktiež, ak miestny vodovod nepostačuje na všetky vaše potreby, hľadajte možnosť využitia existujúceho vodovodu aspoň na časť podujatia. Napríklad, ak sprchy musia byť zásobované vlastnou vodou, možno potreby jedálenskej časti uspokojiť vodou z miestneho systému.

Inštalácia nízkoprietokových trysiek pre sprchy a kohútiky

Pomôže to ušetriť vodu bez toho, aby sa znížila hygiena a pohodlie.

V prípade potreby zabezpečte zásobu vody

Zabezpečte inteligentnejšiu spotrebu vody pomocou tlačidla, ktoré zastaví prívod vody, ak nie je stlačené, alebo pomocou žetónov či mincí, ktoré určujú spotrebu vody na určitý čas.

Pomôže to nielen šetriť vodou, ale aj znížiť množstvo kaluží vody, ktoré by mohli vznikať napríklad okolo staníc na umývanie rúk na vonkajších festivaloch. Takýto systém podnieti ľudí, aby trávili menej času v sprche, čo tiež pomôže skrátiť rady.

Pri sprchách, toaletách a umývadlách umiestnite nápisy, aby ľudia nenechávali zbytočne otvorený vodovodný kohútik.

Požiadajte napríklad o vypnutie vodovodného kohútika počas čistenia zubov. Pomôže to nielen ušetriť vodu, ale aj znížiť množstvo kaluží vody.

Používajte bezvodé pisoáre

Ich fungovanie je založené na gravitácii, takže na splachovanie moču nie je potrebná voda. Pri pisoári upozornite, že funguje bez vody, aby ste nemýlili návštevníkov.

Vyrobte si vlastnú solárnu alebo veternú energiu na podujatie

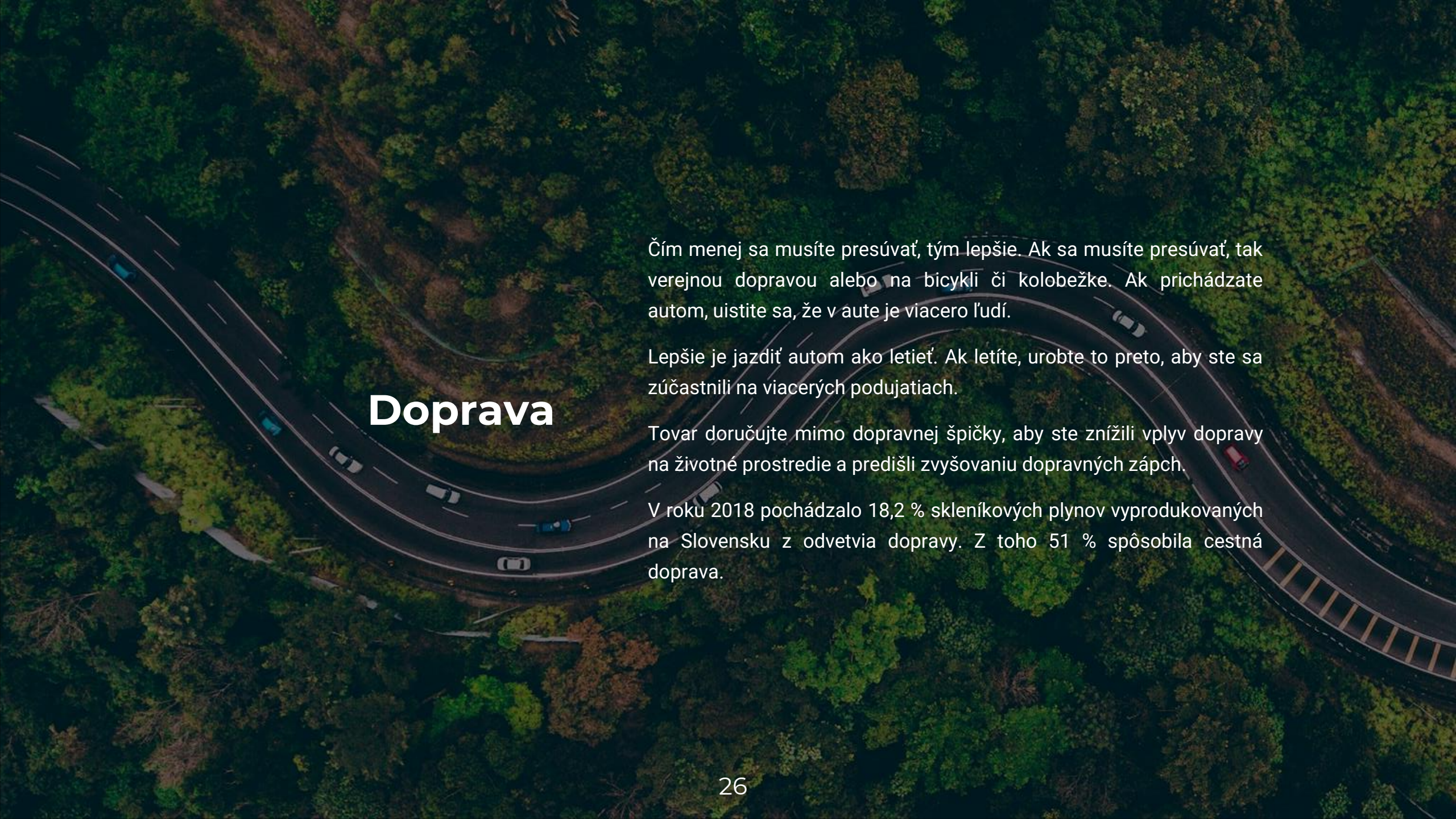
Vzhľadom na to, že náklady na výrobu veternej a slnečnej energie klesajú, zatiaľ čo ceny fosílnych palív sú veľmi nestabilné, práve tieto obnoviteľné zdroje môžu pomôcť znížiť a predvídať náklady. Obzvlášť dôležité je, aby prechod na obnoviteľné zdroje výrazne znížil emisie CO₂.

Informovať účastníkov a hostí o spotrebe energie a vody

Ukážete tak účastníkom a hosťom podujatia, ako aj celej spoločnosti, že šetrenie zdrojov myslíte vážne.

Predstavte svoje nápady na ďalšie podujatie!

An aerial photograph of a winding asphalt road that curves through a dense, green forest. Several cars are visible on the road, including a blue car, a white car, and a red car. The road has white lane markings and a guardrail on the outer edge. The text 'Doprava' is overlaid on the left side of the image.

Doprava

Čím menej sa musíte presúvať, tým lepšie. Ak sa musíte presúvať, tak verejnou dopravou alebo na bicykli či kolobežke. Ak prichádzate autom, uistite sa, že v aute je viacero ľudí.

Lepšie je jazdiť autom ako letieť. Ak letíte, urobte to preto, aby ste sa zúčastnili na viacerých podujatiach.

Tovar doručujte mimo dopravnej špičky, aby ste znížili vplyv dopravy na životné prostredie a predišli zvyšovaniu dopravných zápch.

V roku 2018 pochádzalo 18,2 % skleníkových plynov vyprodukovaných na Slovensku z odvetvia dopravy. Z toho 51 % spôsobila cestná doprava.

Poskytnutie bezplatnej verejnej dopravy

V spolupráci s poskytovateľmi služieb verejnej dopravy poskytnite účastníkom možnosť bezplatne využívať verejnú dopravu.

Anglický futbalový klub Premier League "*Brighton & Hove Albion*" poskytuje návštevníkom svojich futbalových zápasov na domácich zápasoch bezplatné autobusy na štadión. Tým sa nielen znižujú emisie CO₂, ale pomáha to aj preťaženiu ciest, pretože ľudia sa môžu dostať na zápas včas a vychutnať si ho v plnej miere. Znižuje sa tým aj potreba parkovania. Organizátori podujatia už nemusia zabezpečovať a platiť za ďalšie parkoviská. A ak už štadión disponuje parkovacími miestami, ktoré zostávajú prázdne, jeho majitelia môžu získať ďalší príjem tým, že tieto miesta ponúknu miestnym obyvateľom a hosťom.

V prípade podujatí s väčším počtom divákov zabezpečte zvýšenie kapacity v rámci bežnej verejnej dopravy

Tým sa znížia dopravné zápchy. A menšie dopravné zápchy znamenajú väčšiu šancu dostať sa na podujatie včas a užiť si ho naplno.

Vytvorenie vlastnej trasy verejnej dopravy

Ak na miesto podujatia nejazdí pravidelná verejná doprava, spolupracujte so spoločnosťami pre osobnú dopravu a zabezpečte si vlastné autobusy. Zníži sa tým dopravné zaťaženie.

Nie na všetky miesta sa dostanete vlakom, a autobusy jazdia len na konkrétne miesta. Technicky však môžete autobusom ísť kamkoľvek, kde je to vhodné pre cestné vozidlá.

Viaceré, najmä tie kapacitne väčšie festivaly na Slovensku, zriadili tzv. **kyvadlovú dopravu**. Mnohé festivaly sa organizujú na vzdialených priestranstvách, kam je náročnejšie dopraviť sa. Tieto festivaly však nechcú prísť o svojich návštevníkov a súčasne podporujú ekologickejšie možnosti spolucestovania. Kyvadlová doprava znamená, že po príchode do najbližšej obce/mesta autobusom, vlakom, či osobným autom vás čaká festivalový autobus, ktorý zväžia návštevníkov na miesto festivalu a späť. Týmto sa ušetria parkovacie miesta priamo na festivale a každý sa dopraví včas.

Príkladom takejto dopravnej možnosti je napríklad festival Grape, ktorý sa koná na Letisku Trenčín alebo aj Campfest v Kralovej Lehote.

Koordinácia programu podujatia s cestovným poriadkom verejnej dopravy

Návštevníci využijú verejnú dopravu len vtedy, ak si budú môcť vychutnať to, čo chcú, a čo si naplánovali. Ak návštevníci uvidia, že podujatie sa končí po poslednej preprave, dopravnú prepravu nevyužijú a budú hľadať iné spôsoby prepravy po festivale.

Neplánujte úvodné vystúpenia skôr, ako prídu prvé autobusy alebo vlaky, a tiež naplánujte koniec podujatia tak, aby bolo možné bez veľkého náhlenia prejsť na zastávku dopravy. Na webovej stránke podujatia alebo na sociálnych sieťach zverejnite zoznam verejnej dopravy. Časy dopravy môžu byť uvedené aj v prostredí festivalu, napríklad na tabuliach.

Povzbudzujte ľudí k spoločnej jazde

Stanovte poplatok za parkovanie v závislosti od počtu cestujúcich. Vytvorte pre účastníkov možnosti vzájomnej komunikácie, aby sa dohodli na spoločnej jazde, atď. Čím viac ľudí sa zvezie jedným autom, tým menej áut sa na podujatie dostane. Čím menej dopravných zápch bude, tým je väčšia pravdepodobnosť, že na podujatie prídu návštevníci včas.

Môžete si stanoviť pravidlá: čím plnšie auto, tým nižší poplatok alebo VIP parkovacie miesto, s čo najkratšou vzdialenosťou od miesta festivalu.

Spolupráca s poskytovateľmi taxislužieb, spolujazd a krátkodobých prenájmov áut

Dopravcom môžete ponúknuť veľký počet potenciálnych zákazníkov, avšak je potrebné rátať s tým, že dopravcovia si môžu stanoviť špeciálne podmienky. Týmto spôsobom je možné nielen získať viac ľudí, ktorí budú jazdiť v jednom aute. Pozitívnym efektom je aj to, že tieto autá nezostávajú stáť na parkovisku podujatia, ale odchádzajú.

Taxislužby a im podobné spoločnosti by zvažali návštevníkov na miesto festivalu, avšak táto doprava by bola drahšia ako lístok na verejnú dopravu, ale lacnejšia ako náklady, ktoré by vznikli, ak by človek šoféroval súkromné auto sám a nechal ho na platenom parkovisku. Zákazník by bol vyzdvihnutý na mieste, ktoré mu vyhovuje, a odvezený priamo ku vchodu na festival – toto môže byť veľmi nápomocné v prípade, ak človek cestuje s veľkým množstvom vecí, čo je častý prípad festivalov.

Okrem iného existuje tzv. **car sharing** (krátkodobé prenájmy áut) - týmto spôsobom si môžete vyzdvihnúť auto a odviezť sa do cieľa. Ak sa však nachádzate v oblasti určenej poskytovateľom prenájmu, môžete tam auto nechať, aby si ho mohol vziať niekto iný, kto chce z tohto miesta cestovať. Oslovte prevádzkovateľov car sharing služieb a ponúknite im spoluprácu.

Najčastejšie sa car sharing stanice nachádzajú v oblastiach, kde sa denne pohybuje veľa ľudí, aby sa zvýšila možnosť, že si auto niekto požičia. Ak sa miesto konania podujatia nenachádza v zóne povolenia zaparkovať takéto auto, obráťte sa na konkrétnu spoločnosť, ktorá takúto službu poskytuje a požiadajte ju o spoluprácu - pre spoločnosť môže byť výhodné zaradiť vaše miesto konania podujatia do mapy povolených zón, ak je zrejmé, že tam bude veľa ľudí, ktorí by mohli tieto vozidlá využiť.

V iných európskych krajinách existuje aj tzv. **motorbike sharing**, ktoré oveľa menej znečisťuje ovzdušie, a vplyv motoriek na zmenu klímy je tiež menší. Tento prístup môže umožniť príchod na podujatie ľuďom, pre ktorých je chôdza, bicyklovanie alebo používanie verejnej dopravy náročné, bez toho, aby preplnili parkovacie miesta festivalu.

Podakujte tým, ktorí si vybrali ekologický spôsob dopravy

Podakovanie ľuďom je dôležité, pretože tým ukážete na čom vám, ako organizátorom, skutočne záleží. Navyše, tým povzbudíte verejnosť, aby sa zamyslela nad výberom spôsobov dopravy a dostupných možností.

Zverejňovanie dostupných údajov

Povedzte nám, aké percento hostí prišlo pešo, na bicykli, verejnou dopravou alebo autom. Mohli by to byť zaujímavé informácie, ktoré by ste zdieľali na sociálnych sieťach po skončení podujatia. To jasne ukáže, že skutočne monitorujete zavedenie udržateľného dopravného systému na vašom podujatí. Nie vždy sa vám podarí získať údaje o dopravných návykoch všetkých vašich hostí, a to je úplne v poriadku. Využite však údaje, ktoré môžete získať.

Opýtajte sa publika, prečo si nevybrali ekologickejšie spôsoby dopravy, a čo by ich prinútilo zmeniť názor na ďalšom podujatí.

Získané informácie vám pomôžu pri plánovaní podujatia a riešení aktuálnych problémov v budúcnosti. Tieto riešenia sa môžu stať dobrým ukazovateľom toho, čo a ako zlepšiť na budúcich podujatiach.

Očakávajte dopravné zápchy

Naplánujte dodávky a príchody účastníkov mimo „špičkových“ hodín, zabezpečte dovoz zásob vo vopred dohodnutom čase. Je to krok na zníženie dopravných zápch a emisií.

Poskytnite bicykle

Ak viete, že na podujatí bude veľa pohybu, poskytnite organizačnému tímu bicykle. Pomôže to rýchlo a efektívne riešiť problémy, ktoré sa počas podujatia vyskytnú, navyše bez zbytočného plytvania zdrojmi.

Určte počet parkovacích miest pre rôzne skupiny osôb

Napríklad pre stravovacie služby, obchodníkov, umelcov, ochrankárov. Ak je možnosť zaparkovať auto na parkovisku obmedzená, podnieti to účastníkov k tomu, aby hľadali možnosti spolujazdy, alebo si zvolia verejnú dopravu či bicykel.

Poskytnite účastníkom rôzne spôsoby, ako sa dostať na miesto podujatia

Spomeňte, že doprava autom nie je jediná možnosť prepravy a ponúknite možnosť pricestovať autobusom alebo vlakom. Uved'te konkrétne spoločnosti, ktoré poskytujú spolujazdu, uzatvorte spoluprácu s car sharing spoločnosťami a informujte svojich navštevníkov.

Informujte o ďalších podujatiach

Informujte účastníkov o iných podujatiach, ktoré sa konajú približne v rovnakom čase ako to vaše. Ak sa rozhodnú pricestovať lietadlom, bude to z ekologického i časového hľadiska dávať väčší zmysel, ak sa zúčastnia aj iných podujatiach.

Čo sa týka hudobníkov, hudobníci málokedy cestujú na iný kontinent len kvôli jednému koncertu. Zvyčajne sú tieto koncerty súčasťou turné: hudobníci a ich tímy cestujú z Ameriky do Európy, odohrajú 30 koncertov v rôznych mestách a potom letia späť domov. V týchto situáciách by ste si nemali vyčítať a veriť, že ľudia absolvovali dlhý transatlantický let len kvôli vášmu podujatiu. Zvyčajne sa to nestáva.

Informujte ostatných organizátorov podujatí

Ak chcete pozvať podnikateľa, vedca, umelca alebo inú významnú osobu, ktorá bude musieť na podujatie nevyhnutne priletieť, kontaktujte organizátorov podobných podujatí vo vašom okolí a navrhnite im, aby aj oni pozvali túto osobnosť na ich podujatie.

Tým sa vytvoria ďalšie podujatia, na ktoré môže prísť táto konkrétna osoba, a jej príchod na vaše podujatie sa stane oveľa efektívnejším z hľadiska životného prostredia.

Povzbudte hostí, aby si radšej vybrali lety v ekonomickej triede ako v biznis triede.

Spotrebuje sa menej zdrojov vďaka skromnejším službám a efektívnejšiemu využívaniu priestoru.

Vyzvite účastníkov, aby si vybrali priame lety

Lietanie bez medzipristátia nielenže šetrí zdroje životného prostredia a menej znečisťuje životné prostredie, ale šetrí aj čas a peniaze, ktoré by ste mohli minúť na nákupy na letisku.

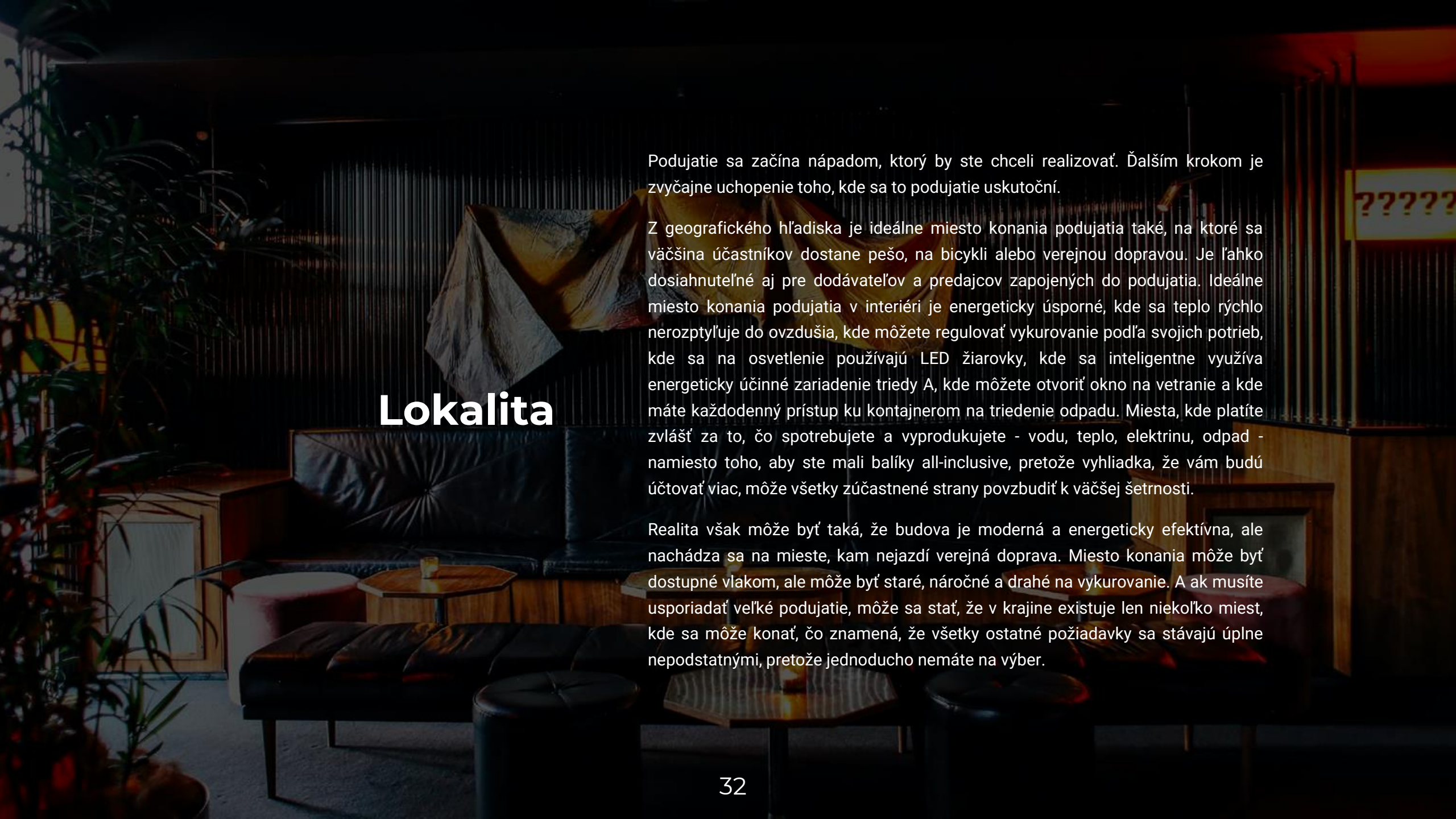
Využite príležitosť na kompenzáciu emisií CO2

Ak letecká spoločnosť ponúka možnosť kompenzovať vyprodukovaný CO2 letenkou, využite ju: zaplaťte ju a financujte projekt, ktorý buď absorbuje viac CO2, alebo vytvára klimaticky neutrálne energetické riešenia..

Darujte organizáciám na ochranu klímy

Darujte sami a vyzvite účastníkov a hostí, aby prispeli miestnej environmentálnej organizácii, ktorá sa zaoberá klimatickými problémami. Uvedte konkrétnu organizáciu, pretože je pravdepodobné, že väčšina potenciálnych darcov nebude mať záujem hľadať príjemcu sama.

Organizácie usilujúce sa o environmentálnu politiku sú protiváhou čisto obchodných záujmov. O tom, aké rozhodnutia môžeme prijať a aké lacné alebo drahé budú, rozhodujú v konečnom dôsledku komunálne, národné a regionálne politiky. Podporou environmentálnych organizácií môžete podporiť budúcnosť, v ktorej bude ekologické správanie lacnejšie a jednoduchšie. Žiaľ, v súčasnosti majú environmentálne organizácie veľké problémy so získavaním finančných prostriedkov na zaplatenie ľudí, ktorí pracujú na politikách ochrany životného prostredia, a preto je darcovstvo veľmi dôležité.

Lokalita

Podujatie sa začína nápadom, ktorý by ste chceli realizovať. Ďalším krokom je zvyčajne uchopenie toho, kde sa to podujatie uskutoční.

Z geografického hľadiska je ideálne miesto konania podujatia také, na ktoré sa väčšina účastníkov dostane pešo, na bicykli alebo verejnou dopravou. Je ľahko dosiahnuteľné aj pre dodávateľov a predajcov zapojených do podujatia. Ideálne miesto konania podujatia v interiéri je energeticky úsporné, kde sa teplo rýchlo nerozptyľuje do ovzdušia, kde môžete regulovať vykurovanie podľa svojich potrieb, kde sa na osvetlenie používajú LED žiarovky, kde sa inteligentne využíva energeticky účinné zariadenie triedy A, kde môžete otvoriť okno na vetranie a kde máte každodenný prístup ku kontajnerom na triedenie odpadu. Miesta, kde platíte zvlášť za to, čo spotrebujete a vyprodukujete - vodu, teplo, elektrinu, odpad - namiesto toho, aby ste mali balíky all-inclusive, pretože vyhliadka, že vám budú účtovať viac, môže všetky zúčastnené strany povzbudiť k väčšej šetrnosti.

Realita však môže byť taká, že budova je moderná a energeticky efektívna, ale nachádza sa na mieste, kam nejazdí verejná doprava. Miesto konania môže byť dostupné vlakom, ale môže byť staré, náročné a drahé na vykurovanie. A ak musíte usporiadať veľké podujatie, môže sa stať, že v krajine existuje len niekoľko miest, kde sa môže konať, čo znamená, že všetky ostatné požiadavky sa stávajú úplne nepodstatnými, pretože jednoducho nemáte na výber.

Vyberte si miesto, ktoré je ľahko dostupné verejnou dopravou

Ak si na začiatku vyberiete miesto, ktoré je ľahko dostupné verejnou dopravou, dáte návštevníkom a účastníkom možnosť ľahko sa vyhnúť používaniu osobného auta.

Snažte sa návštevníkom zabezpečiť ubytovanie čo najbližšie k miestu konania

Pre účastníkov aj hostí to bude jednoduchšie - nebudú musieť premýšľať, ako sa na podujatie dostať, a vy sa vyhnete ďalším emisiám CO₂ a dopravným zápcham. Aj samotný organizátor sa bude môcť spoliehať na to, že všetko prebehne načas, pretože účastníci nebudú trčať v dopravných zápchach. V prípade konferencií by to mohol byť ten istý hotel.

Premyslite si, či vaše podujatie naozaj lepšie splní svoje ciele, ak sa uskutoční v chránenej prírodnej oblasti

Niekedy sa dá miernou zmenou miesta alebo trasy podujatia dosiahnuť cieľ podujatia rovnako dobre bez poškodenia rastlín a živočíchov.

Obráťte sa na odborníkov na ochranu životného prostredia v príslušnej oblasti

Bez ohľadu na to, či je vybraná oblasť chránená alebo nie, hustý ľudský pohyb môže poškodiť tamojšiu prírodu. **Dbajte na to, aby počas podujatia nedošlo k poškodeniu rastlín a živočíchov!**

Usmernite toky ľudí pozdĺž existujúcich trás

Kým prechádzka dvoch ľudí prechádzajúcimi sa dunami alebo lesom nespôsobí výrazné škody, stovky a tisíce účastníkov môžu výrazne zničiť vzácne náleziská rastlín alebo narušiť pokoj zvierat žijúcich v okolí. Využívanie existujúcich chodníkov pomôže znížiť tlak na prírodu a pre návštevníkov bude prechádzka po takýchto chodníkoch aj bezpečnejšia.

Viditeľne označte chodníky (najmä počas večera)

Ak trasy neoznačíte, ľudia pôjdu len cestou, ktorou išla predchádzajúca osoba. Ak chcete ľudí nasmerovať na existujúce trasy, jasne označte, kde sa nachádzajú.

Koordinácia podujatia s potrebnými inštitúciami

Aby ste zistili, či zvolené miesto na vaše podujatie nie je chráneným územím a či existujú nejaké obmedzenia, ktoré je potrebné zohľadniť pri organizovaní podujatia, mali by ste sa obrátiť na miestny úrad a inštitúciu zodpovednú za ochranu prírody. Obráťte sa preto na príslušný úrad, ktorý vám pomôže objasniť vaše otázky. V každom prípade pri organizovaní podujatia, ktoré sa nachádza v osobitne chránenej prírodnej oblasti (CHKO), je potrebné ho koordinovať so Štátnou správou ochrany prírody.

Oheň zakladajte len na vyhradených miestach a pred opustením priestoru podujatia ho úplne uhaste.

Zapálenie ohňa na novom, predtým neupravenom mieste predovšetkým mení a potenciálne poškodzuje konkrétnu prírodnú oblasť. Po druhé, už zriadené ohniská sú najčastejšie upravené tak, aby riziko vzniku požiaru bolo čo najnižšie. Aj keď na zdanlivo bezpečnom ohnisku zostane len niekoľko uhlíkov, iskry hnané vetrom môžu zapáliť blízku trávku, lístie, konáre a spôsobiť požiaru nehodu.

Sledujte najnovšie informácie o stave protipožiarnej ochrany v lesoch

Ak územie vášho podujatia zahŕňa aj časť lesa, a čas konania podujatia sa zhoduje s časom mimoriadneho nebezpečenstva vzniku požiaru, kontaktujte Štátnu lesnícku správu. Títo odborníci vás informujú, či je potrebné zohľadniť nejaké osobitné pravidlá, aby podujatie prebehlo bezpečne.

Zabezpečte, aby toalety boli riešené šetrným spôsobom k prírode

Jeden človek močiaci niekde v prírode naozaj neuškodí, ale desiatky, stovky alebo tisíce ľudí, ktorí sa idú kúpať do vodnej nádrže, a v kombinácii s nejakým súkromným podnikom môžu okrem nepríjemného zápachu spôsobiť aj značné znečistenie. **Používajte existujúce toalety, prenajímajte si prenosné toalety!**

Na túrach nájdite taký spôsob, ako chodiť na toaletu, aby ste čo najmenej poškodili prírodu a neobťažovali ostatných ľudí, ktorí sa tešia z prírody.

Keď strávite celý deň v prírode, je normálne, že ľudia chcú naplniť svoje prirodzené potreby. Ak je vopred vysvetlené, ako to robiť správnejšie, nespôsobuje to žiadne problémy.

Vyzvite hostí a účastníkov podujatia, aby nepoužívali šampóny, mydlá a sprchové gély vo vodných nádržiach.

Čistiace či hygienické prostriedky sa nesmú dostať do vody. Predstavujú hrozbu pre vodný ekosystém, rastliny a zdravie obyvateľstva.

Zdržiavajte sa v stanoch na miestach vyhradených na stanovanie

Kontaktujte Úrad na ochranu prírody alebo miestnu obec a zistite, kde sa nachádzajú! Umiestnenie stanového mestečka na nevhodnom mieste predstavuje obrovský tlak na ekosystém. Zlým príkladom sú svojvoľne postavené stany v oblasti dún na pobreží Baltského mora.

Materiál bol pripravený v rámci projektu Game On: V hre je naša budúcnosť!
Zastavme zmenu klímy!

Obsah tohto materiálu vytvorili partneri projektu a reprezentuje ich názory. Názory v tomto materiáli sa nemusia zhodovať s oficiálnym stanoviskom Európskej únie.

Materiál bol vytvorený a je udržiavaný s finančnou podporou Európskej únie.

game on | DON'T LET CLIMATE CHANGE
END THE GAME!

This project is funded
by the European Union

DEAR

DEVELOPMENT EDUCATION
AND AWARENESS RAISING

supporting global change

game **on** | **DON'T LET CLIMATE CHANGE
END THE GAME!**

This project is funded
by the European Union

climategame.eu
ldf@ldf.lv

Šis materiāls ir tapis ar Eiropas savienības finansiālu atbalstu
Materiāla saturs ir vienīgi projekta partneru atbildība; tā saturs var nesakrist ar oficiālo Eiropas savienības nostāju.